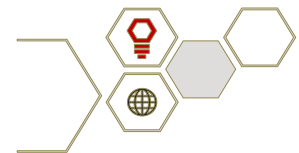
Політологія**УДК 321.64****DOI** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17757194>**Використання силових практик для утримання влади в авторитарних політичних режимах****Іванов Віталій Сергійович,**

аспірант, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0009-0008-3460-5813>

Прийнято: 13.11.2025 | Опубліковано: 29.11.2025

Анотація. Мета статті – сформувати узагальнену аналітичну рамку дослідження силових практик в авторитарних політичних режимах з акцентом на їхньому інституціональному, поведінковому та інформаційно-технологічному вимірах; пояснити механізми відтворення режимної стабільності через примус, нагляд і контроль інформаційного простору; окреслити інституційні, соціальні, інформаційні й культурні наслідки застосування примусу та визначити пріоритетні напрями подальших досліджень і політик обмеження авторитарних тенденцій. **Методи.** Використано порівняльно-політичний аналіз для зіставлення типів політичних режимів і практик примусу, елементи інституційного аналізу для інтерпретації ролі силових інститутів у підтриманні вертикалі влади, поведінкове моделювання для трактування реакцій громадян на сигнали репресивної політики, практику політичної комунікації та цифрової політики для операціоналізації інформаційно-технологічного контролю, концептуальне картографування поняттєвого апарату з подальшою систематизацією наслідків у контексті інституційної, соціальної, інформаційної та культурної сфер. **Результати.** Уточнено поняття «силові практики» як системи

інструментів, що поєднують фізичний примус, адміністративні санкції, цифровий нагляд і когнітивно-комунікативні техніки управління, спрямовані на збереження влади та профілактику політичної мобілізації опозиції. Систематизовано наслідки застосування примусу, зокрема інституційні (ерозія верховенства права, інструменталізація судочинства, зрощення політичної та силової влади), соціальні (апатія населення, недовіра громадян до державних інститутів, зниження їхньої політичної участі), інформаційні (цензура, дезінформація, монополізація фреймінгу), культурні (нормалізація покори, витіснення демократичних цінностей участі й відповідальності).

Висновки. Запропоновано аналітичну модель, що інтегрує інституційний, поведінковий та інформаційно-технологічний практики, формуючи цілісне, багатовимірне розуміння ролі силових практик у структурі та динаміці авторитарної влади. Зазначено, що системне осмислення силових практик як складника політичної влади закладає підґрунтя для формування ефективних стратегій зміцнення демократії та запобігання авторитарній деградації державних систем.

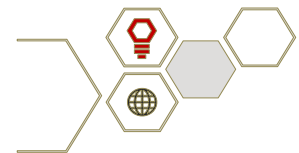
Ключові слова: політичний режим, авторитаризм, репресії, цифровий нагляд, інформаційний контроль, інституційні наслідки, політична поведінка, сек'юритизація, керована згода.

Use of coercive practices to maintain power in authoritarian political regimes

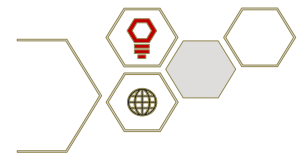
Vitalii Ivanov,

PhD Student, Lugansk Taras Shevchenko National University,
Poltava, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0008-3460-5813>

Abstract. The **purpose of the article** is to form a generalized analytical framework for the study of power practices in authoritarian political regimes with a focus on their institutional, behavioral, and information and technological

dimensions; to explain the mechanisms of reproducing regime stability through coercion, surveillance, and control of the information space; to outline the institutional, social, information, and cultural consequences of the use of coercion and to identify priority areas for further research and policies to limit authoritarian tendencies. **Methods.** Comparative political analysis was used to compare types of political regimes and coercive practices, elements of institutional analysis to interpret the role of power institutions in maintaining the vertical of power, behavioral modeling to interpret citizens' reactions to signals of repressive policies, the approach of political communication and digital policy to operationalize information and technological control, conceptual mapping of the conceptual apparatus with further systematization of the consequences in the context of institutional, social, information, and cultural spheres. **Results.** The definition of «forceful practices» is clarified as a system of tools that combine physical coercion, administrative sanctions, digital surveillance, and cognitive-communicative management techniques, aimed at preserving power and preventing political mobilization by the opposition. The consequences of the use of coercion are systematized, including institutional (erosion of the rule of law, instrumentalization of the judiciary, fusion of political and forceful power), social (apathy of the population, distrust of citizens in state institutions, reduction of their political participation), informational (censorship, disinformation, monopolization of framing), cultural (normalization of obedience, displacement of democratic values of participation and responsibility). **Conclusions.** An analytical framework is proposed that integrates institutional, behavioral, and information and technological approaches, forming a holistic, multidimensional understanding of the role of forceful practices in the structure and dynamics of authoritarian power. It is noted that a systematic understanding of force practices as a component of political power lays the foundation for effective strategies to strengthen democracy and prevent the authoritarian degradation of state systems.

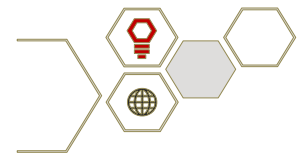

Keywords: political regime, authoritarianism, repression, digital surveillance, information control, institutional consequences, political behavior, securitization, managed consent.

Постановка проблеми. У сучасному політичному просторі спостерігається стійка тенденція збереження авторитарних режимів, що активно використовують силові практики для контролю над суспільством і недопущення демократичних змін. Попри формальне існування інститутів демократії, такі режими спираються на механізми примусу, репресій і маніпуляцій свідомістю, що забезпечує стабільність влади та знижує рівень політичної конкуренції. Проблема полягає у недостатній науковій розробленості питань системного аналізу силових механізмів утримання влади в сучасних авторитарних системах.

Актуальність дослідження зумовлена потребою глибокого осмислення природи владних відносин і нових гібридних форм авторитаризму, що поєднують легітимні інститути з прихованими практиками примусу. Результати можуть бути використані для вдосконалення політичного аналізу, прогнозування ризиків деградації демократії та розроблення стратегій протидії авторитарним тенденціям. Таким чином, вивчення силових практик як інструменту утримання влади є важливим як у теоретичному плані для розвитку політичної науки, так і в практичному для забезпечення ефективної державної політики та зміцнення демократичних процесів.

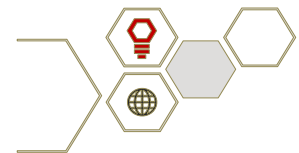
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчує системну практику дослідження сутності, природи та проявів авторитарних політичних режимів у сучасних політичних системах. Автори А. Гарбадин та Д. Ільницька [1] визначають, що теоретико-концептуальні засади типологізації авторитаризму ґрунтуються на поєднанні структурно-функціонального та ціннісного методів, що дає змогу виокремити різновиди авторитарних систем за ступенем централізації влади, роллю лідера та рівнем

суспільного контролю. Підкреслено, що еволюція авторитарних режимів у XXI столітті пов'язана з адаптацією до глобалізаційних процесів і розвитком цифрових технологій, що забезпечують владі нові інструменти легітимації. Дослідник І. Поліщук [2] розглядає авторитаризм як геополітичний феномен, наголошуючи, що його відтворення у сучасному світі має тісний зв'язок з кризами міжнародної безпеки, гібридними війнами та боротьбою за інформаційний вплив. Акцентовано на тому, що зміцнення авторитарних тенденцій у різних регіонах відбувається через поєднання військово-політичного тиску, інформаційної пропаганди та правового маніпулювання, що створює загрозу глобальним демократичним інститутам.

Науковець О. Березовська-Чміль [3] проводить порівняльний аналіз демократичних та авторитарних політичних режимів, визначаючи базові розбіжності у механізмах легітимації влади, рівні участі громадян та прозорості політичних процесів. Доведено, що демократичні режими спираються на відкритість і громадський контроль, тоді як авторитарні – на централізований примус і контроль над інформаційним простором. Така практика сприяє кращому розумінню динаміки переходу від демократичних до напівавтократичних форм правління, особливо у державах з нестабільними політичними системами. Вчені М. Примуш та Я. Ярош [4] підкреслюють, що політичний дискурс у партійній системі України відіграє роль чинника формування довіри громадян до влади, а його маніпулятивні форми можуть створювати передумови для авторитаризації політичного процесу. Автор Р. Козаченко [5] аналізує вплив політичного режиму на розвиток правової системи, доводячи, що в умовах домінування авторитарних практик право втрачає регулятивну функцію та перетворюється на інструмент утримання влади.

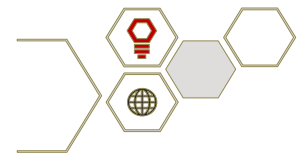
Водночас закордонні дослідження розкривають мікромеханізми авторитарного управління через бюрократичні й цифрові інструменти. Дослідник Г. Томсон (H. Thomson) [6] показує, що бюрократичні реформи у

комуністичних державах, зокрема в Польщі, сприяли розширенню наглядових спроможностей апарату репресій, формуючи автономну логіку функціонування силових структур. Науковець Дж. Жу зі співавторами (J. Zhu et al.) [7] доводять, що репресивна політика формує «ефект авторитарної підказки» – підвищення суспільного схвалення насильницьких дій держави в умовах загроз. Автор І. Дамінов (I. Daminov) [8] досліджує використання цифрових технологій у прихованих формах репресій, демонструючи, як новітні засоби контролю дають змогу режимам діяти під прикриттям правового порядку. Вчені Е. Леушнер та С. Гелмеєр (E. Leuschner & S. Hellmeier) [9] з'ясовують, що дії з боку авторитарних урядів можуть парадоксально посилювати протестну мобілізацію, тоді як дослідники Д. Карпа та М. Рочліц (D. Karpa & M. Rochlitz) [10] показують взаємозв'язок між цифровим наглядом і рівнем громадської підтримки державних цифрових сервісів.

Таким чином, аналіз наукових джерел демонструє взаємопов'язану структуру досліджень: українські науковці зосереджуються на нормативних, інституційних і ціннісних аспектах авторитаризму, тоді як закордонні автори – на емпіричному вивченні механізмів репресій, цифрового контролю та впливу на масову поведінку. Сукупність цих практик створює цілісну основу для подальшого вивчення трансформацій політичних режимів, оцінювання ризиків авторитаризації суспільств і пошуку шляхів зміцнення демократичних інститутів у глобальному контексті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численні дослідження авторитаризму, залишаються нерозв'язаними питання щодо поєднання формальних демократичних інститутів з неформальними силовими механізмами, що легітимізують примус і насильство. Зокрема, недостатньо вивченим є вплив цифрових технологій на трансформацію силових практик, коли контроль над інформацією та нагляд перетворюються на основні інструменти утримання влади. Ці аспекти залишилися поза увагою

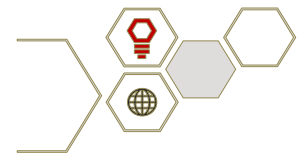

через переважання традиційних політико-інституційних практик і обмежений доступ до емпіричних даних у репресивних державах. Відсутність їхнього ґрунтового вивчення ускладнює розуміння сучасних форм авторитарного контролю та взаємодії між примусом і суспільною лояльністю. Метою дослідження є заповнення цих прогалин шляхом аналізу трансформації силових практик у сучасних авторитарних режимах і визначення ролі технологічного контролю в утриманні влади. Це сприятиме кращому розумінню природи авторитаризму та розробленню рекомендацій для протидії його поширенню.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою статті є розкриття сутності та механізмів використання силових практик як основного інструменту утримання влади в авторитарних політичних режимах, зокрема визначення їхнього впливу на політичну стабільність і суспільну лояльність. Для досягнення цієї мети передбачено розв'язання таких завдань:

1. Проаналізувати теоретичні засади вивчення силових практик в авторитарних системах з метою визначення їхнього місця у структурі політичної влади та уточнення поняттєвого апарату.
2. Дослідити сучасні форми та інструменти застосування силових практик, включно з інформаційним і технологічним контролем, що використовуються для підтримання політичної стабільності та придушення опозиційних рухів.
3. Визначити наслідки використання силових практик для політичної системи та суспільства, обґрунтувати напрями подальших досліджень щодо обмеження авторитарних тенденцій і зміцнення демократичних інститутів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття політичного режиму охоплює сукупність базових ознак, що визначають спосіб організації та функціонування влади в державі. До них належать особливості здійснення владних повноважень і механізми формування керівних інституцій, характер взаємодії між суспільством і владою, роль недержавних структур і діячів у

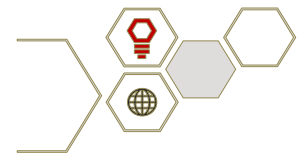

політичному процесі. Важливе значення мають наявні у суспільстві обмеження, ідеологічні орієнтири, тип політичного лідерства, рівень дотримання прав і свобод громадян, становище засобів масової інформації, місце політичних партій у системі влади, баланс між законодавчою та виконавчою гілками, функції силових інститутів і характер політичної поведінки [1, с. 184].

У традиційному розумінні авторитарний політичний режим (від лат. *autoritas* – влада, вплив) розглядається як проміжна, напівдиктаторська форма державного устрою, що поєднує риси як тоталітаризму, так і демократії. Від тоталітарних систем він успадковує концентрацію влади в руках однієї особи або вузького кола еліт, істотні обмеження громадянських прав і свобод, застосування насильницьких методів управління та відсутність реального механізму виборної зміни влади. Водночас від демократичних моделей авторитаризм зберігає окремі елементи громадянського суспільства, переважно у неполітичних сферах соціального життя. Опозиція за таких умов існує лише формально, не маючи реальних інструментів впливу на політичні процеси [2, с. 121]. Характеристику окремих сучасних авторитарних країн наведено у таблиці 1.

Таблиця 1**Огляд провідних авторитарних режимів сучасності**

Держава	Історія існування	Лідер, основний зміст, особливості
Азербайджан	1993 – дотепер	І. Алієв. Класичний пострадянський авторитарний режим на основі мусульманської ментальності та традицій. Характерна тенденція до спадковості влади у межах клану Алієвих
Білорусь	1994 – дотепер	О. Лукашенко. Пострадянський режим із неорадянськими цінностями, орієнтований на централізоване управління та денаціоналізацію населення
Китай	1949 – дотепер	Сі Цзіньпін. Домінування Комуністичної партії Китаю та оновленої комуністичної ідеології. Підтримується патріархальною політичною культурою, спостерігається згортання ринкових реформ і посилення антизахідного курсу
Куба	1959 – дотепер	Д. -К. Мігель. Однопартійна система під керівництвом Комуністичної партії Куби. Після правління Ф. Кастро та

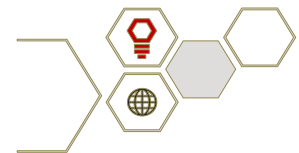

Держава	Історія існування	Лідер, основний зміст, особливості
		Р. Кастро відбувається поступове пом'якшення політичного контролю
Єгипет	2014 – дотепер	А. Ф. Ас-Сісі. Військовий авторитаризм з опорою на армію як головний інститут стабільності влади
Іран	1981 – дотепер	Аятола Хаменеї. Теократичний авторитаризм, заснований на радикальних трактуваннях ісламу; режим межує з тоталітаризмом
Об'єднані Арабські Емірати	1971 – дотепер	М. Аль Нагаян. Абсолютистська монархія, влада сконцентрована в руках панівної династії
Казахстан	1991 – дотепер	К.-Ж. Токаєв. Пострадянський етнократичний режим, орієнтований на збереження казахської ідентичності та централізовану владу
Північна Корея	1947 – дотепер	Кім Чен Ин. Тоталітарна спадкова диктатура династії Кімів, побудована на ідеології Чучхе та культі вождя
Росія	2001 – дотепер	В. Путін. Мілітаристський авторитаризм з неоімперськими амбіціями, виражений у зовнішній агресії, антидемократичній риториці та практиці державного тероризму
Сирія	1963 – 2024 рр.	Б. Асад, династія Асадів. Авторитарний режим панарабського спрямування, що тривалий час утримувався завдяки військовій підтримці СРСП і Росії
Таджикистан	1994 – дотепер	І. Рахмонов. Пострадянський вождистський режим, що спирається на патріархальну політичну культуру та персоніфіковане правління
Туреччина	2003 – дотепер	Р. Т. Ердоган. Гібридний режим. Помірований авторитаризм з тенденцією до ісламського неоімперіалізму та пантюркізму

Джерело: узагальнено автором

Таким чином, у державах на кшталт Китаю, Росії та Північної Кореї простежується поступовий перехід від авторитарної до тоталітарної моделі політичного режиму [3, с. 15] і визначальним у цьому процесі є партійний чинник. Варто зазначити, що у межах авторитарних режимів багатопартійність, якщо формально й існує, має суто декларативний, імітаційний характер. Уся реальна влада зосереджується в руках керівної еліти, об'єднаної навколо партії влади, як-от Комуністична партія Китаю, «Єдина Росія» чи Трудова партія Кореї.

Політичні партії можна розглядати як у широкому, так і у вузькому значенні. У широкому сенсі вони є складним суспільно-політичним явищем,

що відображає різноманіття форм і механізмів політичної боротьби. У вузькому ж розумінні політичну діяльність доцільно аналізувати через конкретних суб'єктів політичного процесу з урахуванням часових і просторових умов їхнього функціонування. У цьому контексті природно постає питання про те, як саме політичні гравці діють у середовищі обмеженого плюралізму. В авторитарних режимах партії та інші інститути влади поступово перетворюються на інструменти контролю й примусу, а їхня діяльність нерозривно пов'язується із застосуванням силових практик, спрямованих на нейтралізацію опозиції та утримання влади [5, с. 18].

Для подальшого аналізу варто окреслити поняттєвий апарат досліджень силових практик (табл. 2).

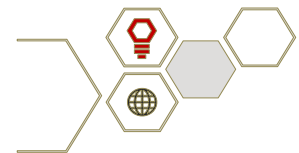
Таблиця 2

Поняттєвий апарат дослідження силових практик

Поняття	Наукове тлумачення	Функція у структурі політичної влади
Силові практики	Сукупність дій держави, спрямованих на збереження влади через застосування примусу, контролю та насильства	Забезпечення стабільності режиму, придушення опозиції, контроль за суспільством
Репресія	Цілеспрямоване застосування санкцій проти політичних опонентів чи громадян	Демонстрація сили, попередження протестної діяльності
Нагляд	Система збирання й аналізу інформації про громадян для попередження політичних ризиків	Створення асиметрії між державою та суспільством, контроль над поведінкою
Лояльність	Добровільне або примусове визнання легітимності режиму	Зміцнення політичної стабільності через соціальну інтеграцію

Джерело: розроблено автором

Отже, силові практики – це системний елемент авторитарної влади, що забезпечує її відтворення на всіх рівнях політичної взаємодії. У сучасних умовах вони трансформуються з традиційних форм фізичного насильства у складні гібридні механізми, де поєднуються інституційні, інформаційні та поведінкові ресурси. Таке переосмислення сприяє подальшому дослідженню авторитаризму, зокрема щодо вивчення цифрового примусу та його впливу на політичну культуру суспільств.

У сучасній політичній науці приділяється дедалі більше уваги аналізу силових практик у межах авторитарних систем, адже вони є базовим чинником стабільності таких режимів і визначають логіку функціонування влади. У більшості авторитарних держав саме примус, контроль і монополізація насильства забезпечують здатність режиму до самозбереження, зокрема в умовах політичних та соціальних криз. Зазначена проблематика набуває актуальності у зв'язку зі зростанням кількості гібридних політичних режимів, де силові практики тісно поєднуються з інституційними та інформаційними механізмами впливу.

У науковій літературі визначено кілька теоретичних засад вивчення феномену силових практик (табл. 3). Перша з них – інституціональна, що зосереджується на структурних характеристиках системи влади та ролі державних інститутів у забезпеченні політичного контролю. Згідно з нею силові практики розглядаються як частина організаційної логіки функціонування авторитарного режиму, що підтримує його стабільність шляхом збереження вертикалі влади. Зокрема, Г. Томсон наголошує, що рівень централізації репресивних органів і ступінь автономії силових структур визначають ефективність контролю над суспільством [6, р. 12].

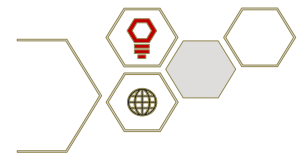
Таблиця 3

Теоретичні засади аналізу силових практик в авторитарних режимах

Засада	Основна характеристика	Місце силових практик у структурі влади
Інституціональна	Розглядає репресії як частину інституційної структури та механізм збереження режиму	Силові практики забезпечують вертикаль влади та внутрішню стабільність
Поведінкова	Аналізує вплив репресій на поведінку громадян і політичних еліт	Силові практики формують типи лояльності, страху та пасивності
Інформаційно-технологічна	Вивчає цифровий контроль і алгоритмічний примус як сучасні форми насильства	Силові практики інтегруються в інформаційну політику та технологічне управління

Джерело: розроблено автором

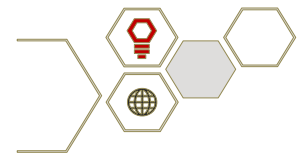
Друга засада – поведінкова, що акцентує на реакції громадянського суспільства та політичних гравців на силовий тиск. Відповідно до цього

бачення репресивна політика не лише обмежує політичну активність, а й формує тип політичної поведінки, зокрема лояльність, страх або пасивність. Як зазначає низка авторів, державні сигнали щодо готовності застосовувати силу мають ефект «авторитарної підказки», знижуючи суспільне неприйняття репресій [7, р. 1425]. Отже, силові практики тут є не лише інструментом примусу, а й механізмом соціального навчання, що трансформує політичну культуру.

Третя, інформаційно-технологічна засада, розглядає сучасні форми насильства через цифровий контроль, спостереження та маніпулювання інформацією. Дослідник І. Дамінов зазначає, що цифрові технології дають можливість авторитарним режимам здійснювати «приховані репресії», що не завжди мають відкрите насильницьке забарвлення, але ефективно нейтралізують інакодумців [8, р. 419]. Інформаційно-технологічна засада демонструє нову стадію розвитку репресивних механізмів: цифровий нагляд і алгоритмічний контроль забезпечують профілактичний вплив та точкове блокування небажаної активності. Згідно з цим інструментом силові практики розширюють свої межі, перетворюючись на елемент інформаційної політики, що дає змогу режиму забезпечувати контроль за допомогою алгоритмів та систем штучного інтелекту.

Узагальнюючи ці засади, можна стверджувати, що силові практики виконують багатофункціональну роль у структурі політичної влади. Вони не лише забезпечують примусову стабільність режиму, а й формують нові форми політичної взаємодії між владою і суспільством. Зокрема, сучасні авторитарні лідери прагнуть не лише карати, а й вибудовувати систему «керованої згоди», у межах якої громадяни добровільно підпорядковуються визначеним правилам. У сукупності ці механізми підкреслюють, що силові практики є не просто засобом примусу, а системним інструментом стратегічного управління суспільством, інтегрованим в інституційну, поведінкову й технологічну логіку авторитарної влади.

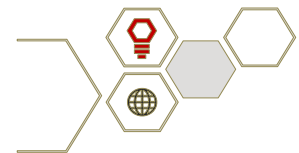

Отже, силові практики є частиною системи владних відносин, де авторитарна влада спирається на контроль над інститутами примусу – армією, поліцією, спецслужбами. Важливим є не лише застосування сили, а й підтримання інституційної лояльності, що гарантує стабільність вертикалі управління [6, р. 14]. Водночас репресії виконують не тільки каральну функцію, але й водночас окреслюють межі політичної поведінки. Непослідовність у застосуванні сили може провокувати мобілізацію, а не покору [9, р. 15], з огляду на це силові практики перетворюються на засіб політичної соціалізації. Трансформація примусу в умовах цифрової доби через контроль даних, платформ та інформаційних потоків створює «невидиму» форму нагляду, що сприймається громадянами як елемент ефективного управління. Так, більшість мешканців цифрових автократій не усвідомлюють масштабності спостереження, але поступово приймають його як норму [10, р. 2244]. Це засвідчує, що сучасні силові практики поєднують фізичний, адміністративний і когнітивний примус. Узагальнені форми силових практик, що застосовуються авторитарними режимами як інструменти контролю, примусу та розширення повноважень силових структур, наведені в таблиці 4.

Таблиця 4

Сучасні форми та інструменти силових практик в авторитарних системах

Форма силових практик	Основний зміст	Мета застосування	Особливості реалізації
Інституційне розширення повноважень силових структур	Посилення ролі армії, поліції, спецслужб; нормативне закріплення їхніх привілеїв і права на насильство	Централізація контролю, нейтралізація політичних загроз	Зміни законодавства, збільшення фінансування, створення парамілітарних формувань, підпорядкування силових органів виконавчій владі
Цифровий контроль	Використання технологій моніторингу, збирання даних, алгоритмічного аналізу поведінки	Виявлення та попередження протестної діяльності	Постійне спостереження, застосування ІІІ, інтеграція даних у системи безпеки
Інформаційний примус	Контроль над медіа, маніпуляція інформацією, пропагандистські наративи	Формування лояльності, дискредитація опозиції	Монополія на інформаційний простір, централізація редакційної політики

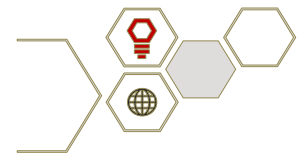
Селективні репресії	Вибіркове покарання активних опонентів	Залякування, створення атмосфери страху	Судове переслідування, криміналізація опозиційної діяльності, імітація законності
Технологічний нагляд	Використання камер, систем розпізнавання облич, цифрових баз даних	Підтримання політичної стабільності	Поєднання ІТ-контролю з діями поліції й спецслужб, превентивне блокування активності

Джерело: розроблено автором

Таким чином, сучасні авторитарні режими застосовують силові практики у новому форматі, менш помітному, але значно ефективнішому. Вони інтегрують цифрові технології, медійні інструменти й вибіркові репресії у єдину систему контролю, що дає змогу утримувати владу без постійного використання фізичного насильства. Основна мета цих дій – не лише придушення опозиційних рухів, а й формування у суспільстві відчуття безальтернативності чинного політичного порядку. У результаті влада перетворює примус з видимого інструмента тиску на непомітний, але всепроникний механізм впливу, що підтримує стабільність, конструюючи ілюзію громадської згоди та політичної єдності.

Використання силових практик у політичних системах є складним феноменом, що суттєво впливає на функціонування державних інститутів, політичну культуру та рівень демократичної участі громадян. У сучасних авторитарних режимах силові методи управління – репресії, інформаційний контроль, цензура, монополізація силових органів – є не лише механізмом збереження влади, а й засобом формування політичної стабільності на основі страху. Силові практики в таких системах перетворюються на системоутворювальний елемент політичного процесу: будь-які прояви опозиційності трактуються як загроза безпеці держави [11, с. 65].

Інституційні наслідки використання примусу проявляються передусім у підриві принципу верховенства права та зрощенні політичної й силової влади. Органи правопорядку, суди та адміністрація втрачають автономію й перетворюються на інструменти підтримання режиму. Це спричиняє деградацію інституційної культури, де закон починає діяти вибірково, а

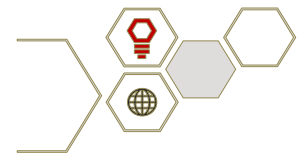

політична доцільність замінює юридичну норму. Авторитарна влада поступово формує «право сили», що відтісняє «силу права», перетворюючи державу на каральний апарат, що функціонує без ефективного суспільного контролю [12, с. 20]. Таке інституційне викривлення призводить до сек'юритизації політики: будь-яке рішення легітимізується риторикою національної безпеки, а політичні права громадян є другорядними.

На соціальному рівні наслідки силових практик проявляються у зниженні громадянської активності, політичній апатії та деградації горизонтальних зв'язків. Постійне використання репресій створює «ефект охолодження», коли суспільство звикає до самоцензури, уникаючи відкритої участі в політичному житті. Цей процес підсилюється через контроль над інформаційним простором – цензуру, дезінформацію та маніпулювання медіа. Інформаційний контроль, зокрема в умовах воєнних або кризових ситуацій, є одним з найефективніших способів утримання влади, адже формує в масовій свідомості спрощену модель реальності, де «єдино правильна» позиція збігається з позицією керівної еліти [13, с. 18]. Це знижує рівень політичної конкуренції та позбавляє суспільство здатності до критичного мислення.

У політичній системі силові практики формують культуру лояльності та підпорядкування, що поступово витісняє громадянські цінності участі, діалогу й довіри. Суспільство вже не є активним суб'єктом політичних змін, перетворюючись на об'єкт управління. У довгостроковій перспективі це призводить до ослаблення легітимності влади, оскільки насильницьке утримання контролю не супроводжується реальним консенсусом. Авторитарна стабільність, що здається стійкою, насправді є поверховою й крихкою: вона тримається доти, доки силові інструменти залишаються ефективними, а суспільний страх – всеосяжним. Коли ці чинники зникають, система швидко втрачає опору.

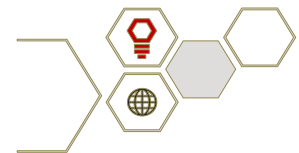
Проблема наслідків силових практик потребує комплексного дослідження. По-перше, важливим напрямом є аналіз інституційних

механізмів контролю над силовими структурами, особливо в умовах перехідних демократій, де відсутність ефективного парламентського чи громадського нагляду може призводити до монополізації влади силовими групами. По-друге, перспективним є вивчення впливу інформаційного середовища на політичну поведінку, оскільки поєднання пропаганди, цензури й цифрового нагляду формує визначені й орієнтовані на режим моделі сприйняття реальності та сприяє політичній пасивності громадян.

Ці процеси особливо наразі виразно виявляються на окупованих Росією українських територіях, де авторитарний режим використовує силові, інформаційні та освітні інструменти як єдину систему примусу й ідеологічного підпорядкування. Навчальні матеріали для мілітаризованої освіти створюються за алгоритмом, що ґрунтується на свідомому спотворенні історичних подій та викривленому тлумаченні сучасних політичних процесів. Головною метою цих практик є формування «образу ворога», уособленого країнами Заходу та Україною, що дає змогу окупаційній владі виправдовувати власну присутність і легітимізувати застосування насильства. У такий спосіб Російська Федерація використовує систему освіти як механізм політичної пропаганди, спрямовуючи дітей не лише на опанування зброї, а й на ідеологічно сконструйований напрям її застосування [14, с. 781]. Це демонструє, що силові практики не обмежуються фізичним примусом, а інтегруються в інформаційні та соціокультурні сфери, створюючи комплексну модель тотального контролю.

У ширшому контексті важливо враховувати, що такі інструменти впливу тісно переплітаються з процесами, що супроводжують сепаратистські конфлікти. Вони не лише змінюють структуру політичної влади на місцевому рівні, а й стимулюють трансформацію державних кордонів, утворення нових політичних утворень і тривалу дестабілізацію регіонів. У сучасній науковій літературі зазначено, що сепаратизм залишається однією з найскладніших проблем, що впливає на національну безпеку держав і може зумовлювати

тривалу політичну нестабільність у суміжних країнах [15, с. 25]. Це засвідчує, що силові практики в авторитарних режимах мають системний і багатовимірний характер, охоплюючи різні площини функціонування політичної влади. У таблиці 5 наведено наслідки застосування таких силових практик.

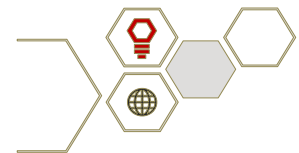
Таблиця 5

Системні наслідки застосування силових практик в авторитарних режимах та пріоритетні напрями їхнього подальшого наукового вивчення

Сфера впливу	Основні наслідки застосування силових практик	Пріоритетні напрями подальших досліджень
Інституційна	Деградація принципу верховенства права; посилення залежності інститутів від силових структур; звуження автономії державного управління	Розроблення моделей парламентського контролю та громадського нагляду за силовими органами
Соціальна	Зростання політичної апатії; поширення самоцензури; падіння довіри до інститутів влади; нормалізація пасивності	Вивчення соціально-психологічного впливу страху, репресій і примусу на політичну активність населення
Інформаційна	Централізація контролю над медіа; інституційна цензура; формування одновимірної картини світу; маніпулювання громадською думкою	Аналіз технологій пропаганди, інструментів дезінформації та механізмів їхньої ефективної нейтралізації
Культурна	Формування культури покори; руйнування демократичних цінностей; легітимація насильства як норми політичного управління	Розвиток теорій громадянської освіти, критичного мислення та демократичної правової культури

Джерело: розроблено автором

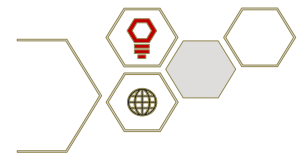
Отже, наведені дані засвідчують, що силові практики в авторитарних політичних режимах формують багатовимірну систему впливу, що одночасно деформує інституційні механізми управління, трансформує соціальну поведінку, змінює інформаційний простір і підриває культурні засади демократичного розвитку. На інституційному рівні застосування примусу спричиняє знищення верховенства права та посилює залежність органів влади від силових структур, що закріплює вертикаль авторитарного контролю. Соціальні наслідки виявляються у зростанні політичної апатії й самоцензури,

що у довгостроковій перспективі формує середовище, неспроможне до колективної дії та політичного опору. В інформаційній сфері центральним результатом є монополізація медіапростору, інституційна цензура та маніпулятивне конструювання громадської думки, що позбавляють суспільство можливості для критичного осмислення політичної реальності. Культурний вимір доповнює цю систему через утвердження норм покори й толерування насильства, що формує ціннісну основу для відтворення авторитарної моделі влади.

Узагальнена структура наслідків підтверджує цілісний характер авторитарного контролю, що охоплює всі основні сфери суспільного життя, перетворюючи силові практики на універсальний механізм політичного домінування. Водночас визначені напрями подальших досліджень окреслюють перспективу міждисциплінарного наукового пошуку, спрямованого на розроблення інституційних механізмів демократичного нагляду, поглиблення знань про психологію політичної поведінки в умовах примусу, удосконалення інструментів протидії інформаційним маніпуляціям та зміцнення культурних засад правового суспільства. Таким чином, системний аналіз силових практик не лише дає змогу точніше зрозуміти логіку функціонування авторитарних режимів, а й формує методологічне підґрунтя для розроблення ефективних стратегій їхнього обмеження та профілактики у майбутньому.

Висновки. Під час дослідження комплексно окреслено роль силових практик у структурі авторитарної влади, визначено їхні сучасні форми та виявлено основні інституційні, соціальні, інформаційні й культурні наслідки. Теоретичне значення роботи полягає у систематизації засад трактування силових практик як багатовимірного феномену, що поєднує примус, інформаційний контроль і технологічний нагляд. Запропонована аналітична модель дає змогу розглядати ці практики не лише як інструмент політичного тиску, а як цілісну систему відтворення авторитарної стабільності.

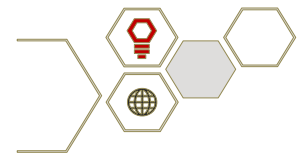
Практична цінність результатів полягає у визначенні базових напрямів протидії авторитарним тенденціям: розвитку інституційних механізмів парламентського та громадського нагляду, посиленні незалежності судової влади та формуванні сильного громадянського суспільства. Отримані висновки можуть бути використані для вдосконалення політики демократичної підзвітності, підвищення інформаційної стійкості та запобігання концентрації влади силовими структурами.

Наукова новизна роботи полягає у поєднанні аналізу силових практик з дослідженням інформаційних, цифрових та культурних механізмів примусу, що сприяло розкриттю їхньої взаємодії та впливу на політичну поведінку громадян. Визначені напрями подальших досліджень – розроблення методів вимірювання прихованих форм примусу, вивчення ролі цифрових технологій нагляду та алгоритмічного управління, аналіз механізмів формування довіри й політичної активності – окреслюють перспективу поглибленого вивчення сучасних авторитарних режимів та впровадження інструментів їхнього демократичного стримування.

Таким чином, доведено, що демократичні інститути можуть ефективно функціонувати лише за умови поєднання правових гарантій, відкритості інформаційного простору та високої політичної культури громадян. Системне осмислення силових практик як складника політичної влади створює основу для подальшого формування науково обґрунтованих стратегій зміцнення демократії та запобігання авторитарній деградації державних систем.

Список використаних джерел

1. Гарбадин А., Ільницька Д. Теоретико-концептуальні засади дослідження та типологізації авторитарних режимів. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2021. № 36. С. 183–189. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.36.22>.

2. Поліщук І. О. Авторитаризм як геополітичний феномен. *Політичне життя. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку*. 2025. № 1. С. 120–124. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2025.1.9>.

3. Березовська-Чміль О. Порівняльний аналіз демократичного та авторитарного політичних режимів. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2023. Т. 1, № 15. С. 11–17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-1-2>.

4. Примуш М. В., Ярош Я. Б. Політичний дискурс щодо функціонування політичних партій в Україні. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2020. № 5. С. 22–28. DOI: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2020.5.4>.

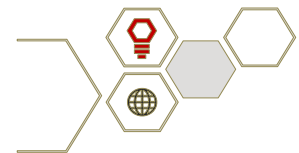
5. Козаченко Р. А. Політичний режим та його вплив на розвиток правової системи. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 4. С. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2024-89-16-20>.

6. Thomson H. The bureaucratic politics of authoritarian repression: intra-agency reform and surveillance capacity in communist Poland. *Political Science Research and Methods*. 2023. Vol. 12, № 4. P. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1017/psrm.2023.41>.

7. Zhu J., Bai S., Kang S., Wang J., Liu K. Authoritarian cue effect of state repression. *American Journal of Political Science*. 2025. Vol. 69, № 4. P. 1420–1434. DOI: <https://doi.org/10.1111/ajps.12916>.

8. Daminov I. When do authoritarian regimes use digital technologies for covert repression? A qualitative comparative analysis of politico-economic conditions. *Swiss Political Science Review*. 2024. Vol. 31, № 3. P. 406–434. DOI: <https://doi.org/10.1111/spsr.12607>.

9. Leuschner E., Hellmeier S. State concessions and protest mobilization in autocracies. *Comparative Political Studies*. 2024. Vol. 57, № 1. P. 3–31. DOI: <https://doi.org/10.1177/00104140231169022>.

10. Karpa D., Rochlitz M. Authoritarian surveillance and public support for digital governance solutions. *Comparative Political Studies*. 2024. Vol. 58, № 10. P. 2237–2265. DOI: <https://doi.org/10.1177/00104140241290208>.

11. Проноза І. І. Засоби масової інформації і комунікації в інформаційній війні як сучасна політична практика. *Політикус*. 2020. № 3. С. 65–69. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-3.10>.

12. Скрипнюк О. О. Сучасний авторитарний режим: характерні риси і прояви. *ScienceRise: Juridical Science*. 2020. № 2(12). С. 18–23. DOI: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2020.210869>.

13. Березовська-Чміль О., Ставичний Р. Вплив мас-медіа на формування політичної свідомості під час російсько-української війни. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2024. № 19. С. 15–21. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-19-1>.

14. Лисянський П. Л. Цивільний мілітаризм РФ як загроза виникнення військових конфліктів у країнах Східної Європи. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26 квіт. 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова ; відп. за вип. М. Р. Аракелян. Одеса : Фенікс, 2024. С. 780–782. URL: <https://hdl.handle.net/11300/28331> (дата звернення: 12.09.2025).*

15. Лисянський П. Л. Регіональний сепаратизм в Україні: шляхи вирішення та механізми протидії : дис...доктора філос. Одеса, 2024. 274 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27716> (дата звернення: 12.09.2025).